

Voorwoord

De jaren 60 en 70 van de vorige eeuw hebben een snelgroeiende solidariteitsbeweging in Nederland – en niet alleen in Nederland, maar in de gehele westerse wereld – laten zien met onderdrukte volkeren in de wereld. Die solidariteitsbeweging was in die zin politiek van aard dat op de belangrijkste oorzaak van de armoede in ontwikkelingslanden werd gewezen, namelijk de uitbuiting van die landen door westerse ondernemingen die er goedkope grondstoffen vandaan haalden, de lonen er laag hielden en samenwerkten met dictaturen om protesten tegen deze misstanden de kop in te drukken. Tot die tijd werd de armoede in de Derde Wereld vooral geschetst als leed van arme, behoeftige mensen voor wie inzamelingen werden gehouden om dat leed enigszins te verzachten. Het inzamelen van aluminium melkflesdoppen op basisscholen waarvan de opbrengst naar Afrika werd gestuurd – in veel gevallen samen met een stapel bijbels voor de zending – staat menig oudere onder ons nog helder voor de geest.

De solidariteitsbeweging in de jaren 60 en 70 werd in sterke mate bepaald door de bevrijdingsbewegingen in Afrika en Latijns-Amerika. Breed georiënteerde verzetsorganisaties in landen op beide continenten leidden in veel gevallen tot het verjagen van dictators en tot onafhankelijkheid van de koloniale overheersers. Een verhaal apart daarin vormt de anti-apartheidsstrijd in Zuid-Afrika waar de onderdrukking van de zwarte bevolking grondwettelijk was vastgelegd. Het feit dat de Nederlandse regering nauwe banden onderhield met het apartheidsbewind in Pretoria, leidde ertoe dat zich met name in ons land een sterke solidariteit ontwikkelde met de zwarte bevolking in Zuid-Afrika die in opstand was gekomen tegen pasjeswetten en andere discriminerende wetgeving. Onder de vele landengroepen die in die jaren als paddenstoelen uit de grond rezen, waren anti-apartheidsorganisaties als het Komitee Zuidelijk Afrika (KZA), de Werkgroep Kairos en de Anti-Apartheidsbeweging Nederland (AABN) niet voor niets al snel de grootste en politiek meest invloedrijke. Het afschaffen van het apartheidssysteem in 1990 luidde dan ook niet toevallig in ons land de terugloop in van de solidariteitsbeweging met onderdrukte volkeren in de wereld.

Iets soortgelijks lieten die jaren zien waar het de vredesbeweging betrof. Was de roep om vrede voor die tijd vaak een reactie op oorlogsleed en van een hoog ideëel gehalte, in de jaren 70 zien we ook hier een politisering optreden. Grote delen van de bevolking van kleine landen als Nederland begonnen zich steeds meer een pion te voelen in het schaakspel tussen de twee supermachten in de wereld: de Verenigde Staten en de (toenmalige) Sovjet-Unie. Weliswaar speelde daarbij ook de angst een rol dat West-Europa bij een escalatie van het conflict tussen beide atoommachten tot een allesvernietigend slagveld zou worden getransformeerd, maar de groeiende mondigheid onder de mensen die niet alles maar over zich heen wilden laten komen, moet niet worden onderschat. De honderdduizenden die in 1981 en 1983 naar respectievelijk Amsterdam en Den Haag trokken om hun stem tegen de plaatsing van kruisraketten in West-Europa te laten horen – velen van hen hadden nog nooit van hun leven gedemonstreerd – is daar een illustratie van.

Maar ook in die beweging kwam een kentering na het bereiken van een status quo tussen de VS en de Sovjet-Unie (de ondertekening van de Akkoorden van Reykjavik in 1986). En toen in '89 de Berlijnse Muur omviel en twee jaar later de Sovjet-Unie zelf, was de vredesbeweging snel op zijn retour.

Het was de reële angst voor een nucleair conflict alsmede het willen nemen van eigen verantwoordelijkheid die een groep Arnhemse vredesactivisten in juli 1981 tot de oprichting van de Samenwerkende Arnhemse Vredesgroepen (SAV) bracht. Een samenwerkingsverband waarin van meet af aan ook plaatselijke ontwikkelingsorganisaties deelnamen en dat in mei 1984 geformaliseerd werd tot een stichting. Juist door de brede opzet ervan richtte dit samenwerkingsverband zich niet alleen op de organisatie van busreizen naar bovengenoemde demonstraties, maar werd tegelijkertijd bij de gemeente Arnhem aangedrongen op een actief vredes- en ontwikkelingsbeleid. Door het gemeentebestuur te confronteren met de verantwoordelijkheid die het draagt ten aanzien van de veiligheid van de plaatselijke bevolking (wat gebeurt er wanneer er een atoombom op Arnhem valt?), werden raad en college tot nadenken over deze

thematiek gedwongen. Deze druk leidde er uiteindelijk toe dat in samenwerking met de gemeente Arnhem in 1986 het Platform voor Vrede en Ontwikkeling werd opgericht, waarin vertegenwoordigers van vrijwel alle Arnhemse vredes- en ontwikkelingsorganisaties zitting kregen met als voornaamste taak de gemeente te adviseren bij het opzetten van dat gewenste vredes- en ontwikkelingsbeleid. In de jaren erna sloten zich organisaties die actief waren op het gebied van mensenrechten en duurzame ontwikkeling bij dit platform aan, waardoor het de welhaast onuitsprekelijke naam Platform voor Vrede, Ontwikkeling, Mensenrechten en Mondiale Milieuvraagstukken (Platform VOM&MM) kreeg, een naam die in oktober 1999 werd gewijzigd in de vlottere en allesomvattende naam Platform Arnhem Mondiaal.

Het Platform is al die jaren bijeengebleven, ook lang nadat het gemeentebestuur afstand had genomen van een actief vredes- en ontwikkelingsbeleid en zich liever richtte op de orde van de dag, daarbij als excuus verwijzend naar 'Den Haag' waar het buitenlandbeleid werd gemaakt (en daarmee voor het gemak vergetend dat het juist 'Den Haag' was geweest dat in die jaren op de verantwoordelijkheid van lokale overheden in dezen had gewezen).

Als zelfstandig orgaan is het Platform sindsdien blijven functioneren tot september 2016 toen het de leden duidelijk werd dat de traditionele Platformrol was uitgespeeld en andere vormen van solidariteitsbetuiging – vooral door de invloed van sociale media – het overwicht kregen. Niettemin is de Arnhemse situatie uniek in Nederland te noemen. In meerdere steden in het land ontstonden in de jaren 80 weliswaar solidariteitsplatforms, maar nergens bleven ze zo lang en zelfstandig intact als in Arnhem.

Het werk dat voor u ligt beschrijft die ontwikkeling van begin tot eind en is met ruim duizend pagina's een zeer omvangrijk document geworden. Het is juist dit grote aantal pagina's dat de Stichting Dokumentatiecentrum Arnhem (Doca) als de uitgever van dit werk, ertoe bracht om te kiezen voor een digitale uitgave en niet voor een boek op papier. Dat zou eenvoudigweg een te kostbare zaak zijn geworden. Ook is niet gekozen voor een zaken- en persoonsregister als afsluiting van dit werk. Schrijver en uitgever houden zich namelijk voor commentaar aanbevolen. Waar kritiek of aanvullingen houtsnijden zal dit leiden tot tekstbijstelling met onmiddellijke consequenties voor het register. Bovendien laat een digitaal bestand zich eenvoudig indexerend door de lezer zelf. Op de website waarop dit werk verschijnt zal daartoe een korte handleiding worden gezet. Dan nog een opmerking over de gebruikte spelling in dit werk. In de jaren 80 en 90 was het in progressieve kringen gebruikelijk om een eenvoudige en meer fonetische spelling te hanteren. Er is voor gekozen om in citaten waar die voorkeursspelling voorkomt, deze intact te laten.

Rest nog de hoop uit te spreken dat dit historisch werk als terugblik waardevol is voor hen die zich al die jaren betrokken hebben gevoeld bij het Arnhemse vredes- en ontwikkelingswerk en dat het leerzaam is voor eenieder die op de een of andere wijze wil voortbouwen op wat in de afgelopen decennia in Arnhem op dit terrein is bereikt.